

תחמיצים מדגנים חרפיים

הקדמה

השימוש בתחמיצים, שהוכנו מדגנים חרפיים, שוב גובר והולך באזורים שונים של הארץ כתוצאה מההצלחה של גידול חיטה לתחמיץ בין קציר כותנה וזריעתה מחדש. גוצר הרושם, שגם בארצות הברית עלתה קרנם של תחמיצים הע-שויים מירק של גרגרי דגן קטנים (שעורה, חיטה ושבולת שועל); ומתפרסמות תוצאות של ניסויים, שנערכו לשם השוואה בין דגנים חרפיים שונים בינם לבין עצמם ובינם לבין דגנים קיציים שונים, כגון תירס וסורגום.

מספר הניסויים לקביעת הערך המזין של תחמיצים חרפיים הוא מועט, ומועט עוד יותר לגבי הזנים והמינים החדשים המגודלים עתה. ננסה ללמוד מתוצאות הניסיון, שהצטבר בארץ, ובהסתמך על המובאות בעתונות חו"ל על השי-מוש בתחמיצים אלה ועל ערכם המזין.

טיב התחמיצים

מתוצאות הניסויים ומתוצאות ההאבסה המע-שית במשקים אפשר ללמוד, שתחמיצים אלה — אם הוכנו בהקפדה ובצורה נכונה — הם טובים ונאכלים ברצון על-ידי הבקר. התברר, שהערך המזין של החומר היבש נופל מזה של תחמיץ תירס מקובל, שהוכן מתירס בהבשלת דונג. כמו כן נראה, שיש הבדל ניכר למדי בערך המזין בין תחמיצים, שהוכנו מזנים שונים של חיטה וממינים שונים של דגניים (שעורה, חיטה, ש"ש). יש גם הבדל בהתאם לגיל הביאולוגי של הצמח, כלומר מצב ההבשלה בו הוכן התחמיץ — פריחה, הבשלת חלב או הבשלת דונג. מכאן — רצוי, שהמשקים ישלחו את התחמיץ לבדיקה במע-בדה כדי לדעת בדיוק מהו ערכו המזין. בכל מקרה, יש לדעת, שהמבחן לגבי טיב התחמיץ הוא אכילתו על-ידי הבקר. אמנם נכון, שיש גורמים שונים המשפיעים על אכילת התח-מיץ, אך הגורם העיקרי המשפיע על כך הוא כנראה כושר העכלותו. תחמיץ הנעכל היטב גם נאכל היטב, ומכאן החשיבות הרבה של אכילת התחמיץ לגבי הערכת ערכו המזין.

הערך המזין של תחמיצי דגנים חרפיים

לפי נתונים, שנתקבלו בחו"ל, ולפי תוצאות של ניסויים, שנעשו בארץ — אלה שפורסמו ואלה שעדיין לא פורסמו (לפי אינפורמציה אי-שית מד"ר חיים תגרי) — כ-1.5 ק"ג חומר יבש של תחמיץ חיטה מהווים יחידת מזון אחת (1.4) — 1.6 ק"ג ליח"מ).

תכולת המים או החומר היבש בתחמיץ, שהיא הגורם המשתנה ביותר בהרכבו, משפיעה מאד על כמות החומר הטרי המהווה יחידת מזון אחת. מצורפת טבלת עזר קטנה (טבלה 1) לקביעת כמות התחמיץ הטרי המהווה יחידת מזון אחת בהתאם לכמות החומר היבש שביחידת מזון ולת-כולת החומר היבש שבתחמיץ. אם לא ידועה איכות התחמיץ אפשר להשתמש בערך הממוצע, כפי שכבר הוזכר — כ-1.5 ק"ג חומר יבש ביחידת מזון.

טבלה 1. כמות התחמיץ הטרי (ק"ג) המהווה יחידת מזון אחת בתכולת חומר יבש משתנה. מובאות גם כמויות החומר היבש המהוות יחידת מזון אחת.

1.6	1.5	1.4	ק"ג חומר יבש ביחידת מזון ←
			% חומר יבש בתחמיץ ↓
8.9	8.3	7.8	18
8.0	7.5	7.0	20
7.2	6.8	6.4	22
6.7	6.3	5.9	24
6.4	6.0	5.6	25
6.2	5.8	5.4	26
5.7	5.4	5.0	28
5.3	5.0	4.7	30
5.0	4.7	4.4	32
4.7	4.4	4.1	34
4.6	4.3	4.0	35

של הערך המזין של סוגיהם השונים.
בנימין לב
 המחלקה לבקר, ש.ה.מ.,
 משרד החקלאות

נקווה, שעתה, לאחר שתחמיצי דגנים חרפיים
 הם שוב בשימוש נרחב, יימצא התקציב לעריכת
 הבדיקות הדרושות לשם קביעה יותר מדויקת

גידול עגלות ברמות הזנה שונות

הקדמה

גידול העגלות אצלנו הוא יקר. אנו עובדים
 כבר שנים רבות לפי שיטה ותקנים, שהתגבשו
 אצלנו — „תקן בית-דגן“. תקן זה גובש במקורו
 להזרעת העגלות בגיל 11—12 חודש, בהיותן
 במשקל של 280—300 ק"ג. המשקים אמצו את
 נורמות ההזרעה של התקן כאשר התחילו להז-
 ריע לראשונה בגיל 14 חודש ובמשקל של 330—
 350 ק"ג. גיל ההזרעה הראשונה (המלטה הרא-
 שונה) תלוי בהתפתחות העגלה ובמשקל גופה
 ועל כן קשור בין היתר לרמת ההזנה שלה. בקשר
 לכך צצות שתי שאלות:
 (א) האם „תקן בית-דגן“ מתאים להזרעה בגיל
 14 חודש בעוד שהוכן להזרעה מוקדמת
 יותר?

(ב) כללית — האם בתנאי המחירים שלנו כדאי
 לפחות לבחון גידול עגלות ברמות הזנה
 שונות ולשנות את גיל (משקל) ההזרעה
 ובכך להוזיל את גידול המבכירה?

ההוצאה הניכרת לגידול המבכירות מהווה
 בעיה גם בארצות אחרות. בהמשך מובאת תמ-
 צית של תכניות לגידול עגלות, כפי שפורסמו
 בעתון Tierzüchter (1), וננסה להשוותן להמ-
 לצות המקבילות אצלנו (2). ההמלצות מבוססות
 בערכי עמילן ו-0.72 ק"ג ערך עמילן חושבו
 כיחידת מזון אחת.

ההמלצות הגרמניות

ההמלצות הוכנו עבור תוספת משקל יומית
 של 500, 600 ו-700 גרם. לדעת המחברים רמת
 הזנה גבוהה מדי גורמת להשמנה ולפחיתת בת-
 נובת החלב הצפויה, ואילו רמת הזנה נמוכה
 מדי תפגע בהתפתחות.

משקל הגוף המומלץ להזרעה ראשונה הוא
 320—350 ק"ג וההמלטה חלה במשקל 500—520
 ק"ג, היינו, מזריעים בפעם הראשונה בגיל 14
 חודש והמבכירה ממליטה בגיל 24 חודש. מועדים
 אלו הם המקובלים בהזנה אינטנסיבית (תוספת

טבלה 1. נורמות ההזנה לגידול עגלות בדרגות אינטנסיביות שונות (לעגלה ליום).

„תקן בית דגן“			התקן הגרמני לתוספות משקל יומיות שונות						משקל גוף, ק"ג
			700 גרם		600 גרם		500 גרם		
גיל, חדשים	חלבון כל. נע, גרם	יחידות מזון	חלבון כל. נע, גרם	יחידות מזון	חלבון כל. נע, גרם	יחידות מזון	חלבון כל. נע, גרם	יחידות מזון	
4.5	390	5.0	500	3.5	450	3.1	400	2.8	150
6.5	400	5.5	570	4.2	500	3.6	450	3.2	200
8.5	410	5.5	600	4.8	520	4.2	460	3.6	250
11.0	420	6.0	600	5.3	520	4.6	460	3.9	300
13.5	430	6.0	600	5.7	520	5.0	460	4.2	350
16.5	470	6.5	600	6.2	520	5.3	460	4.5	400
18.5	500	6.5	600	6.6	520	5.6	460	4.8	450
20.0	510	6.5	600	6.9	520	5.8	460	5.0	500